

Fejér: Croatiae et Slavoniae cum regno Hungariae nexus et relationes. (Buda, 1839.) — Wenczel G. és Hajnik J. közjogi művei. — Plivieri és Pesty Fr. egymással polemizáló értekezései (az Ungar. Revueben. (1886. évf.) — *Havas Rezső*: Dalmácia visszacsatolása a magyar birodalomhoz. (Budapest, 1889.)

A kúnok betörései és betelepítése.

König Ladislaus Sieg über die Kumanen. *Benigni*: Charakteristische Schilderungen aus der Geschichte der österr. Staaten. 1809. II. köt.
Horráth Petri: Commentatio de initiis ac majoribus Jazygum et Cumanorum. (Pest, 1801.).
Gyárfás J.: A jászok és kúnok története. II.
Jerney: A palócz nemzet és palócz krónika. (Magy. Tört. Tár. I. 1855.).

Helyreigazítás. Az utolsó (IV.) füzetben az 580. lapon, 18. sor alólól Kőlcsey-egyesület évkönyve helyett olvasd: Középiskolai Szemle 1882.

A külföldi irodalmat és a magyar hadtörténeti repertoriumot összeállította:

Dr. Mangold Lajos.

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR.

14-ik szám.

Zsigmond király, pozsonyi várban lévő hadi sátrainak jegyzéke 1429 és 1430-ban.

<i>Anno 1429.</i>	<i>1429. évben.</i>
Tentoria domini regis dimissa in castro Poseniensi vulgo charge, sunt ... .. xxxij	A király úrnak a pozsonyi várba elküldött sátorai, köznéven cserge ... .. — 32
Et alia tentoria majora ... vij	És más nagyobb sátorai ... 8
et feria tertia post invocavit (febr. 15.) de majoribus aportatum est ... .. j	És Invocavit vasárnap utáni kedden (február 15.) a na- gyobbakból elvitetett 1

Item de istis dominus rex recepit V. secum Wiennam, de quibus unum erat cum serico et propinavit duci Witaldo		Ugyancsak azokból a király úr ötöt vitt magával Bécsbe, melyek közül egy selyemmel vala s Witald herczegnek ajándékozta.	
Item de tentoriis Cherge ex mandato domini regis iudici de Crewnicia	iii j	Ugyancsak a csergesátrakból a király úr parancsára a krewniciai bírónak	4
Item magistro Johanni pixidario de Rehnal de tentoriis	ij	Ugyancsak Rehnali Jánospuskamesternek a sátrakból	2
Item magistro Johanni pontiparo	ij	Ugyancsak János hídkészítő mesternek	2
Item de viij majoribus tentoriis duci Ffriderico de Wezela	j	Ugyancsak a 8 nagyobb sátrakból Wezelai Frigyes herczegnek	1
Item Laurentio de Hederwar magistro agazonum tentorium de majoribus	j	Ugyancsak Hédervári Lőrincz főlovászmesternek a nagyobbakból sátrat	1
Item Thome de Zolio de majoribus	j	Ugyancsak Zólyomi Tamásnak a nagyobbakból	1

Anno etc XXX-o (kitörölve).

1430. évben (kitörölve).

Item Sigismundus castellanus habet ¹⁾	v j	Ugyancsak Zsigmond várnagynak van ¹⁾	6
Item Zuhaj Paul ¹⁾	v	Zuhai Pálnak ¹⁾	5
Item Sepis Istwan ¹⁾ de istis dedimus Totaris (?) ij	viii j	Szepesi Istvánnak ¹⁾ Ezekből adtunk a Totaroknak (?) 2.	9
Item de mandato domini regis Johanni Kaplat	j	Ugyancsak a király úr parancsából Kaplat Jánosnak	1

Anno etc XXX-o.

1430. évben.

Item feria secunda post Pasca (apr. 17.) Jacobo dicto Oroz cherge	ij	Ugyancsak husvét utáni hétfőn (apr. 17.) Orosz nevű Jakabnak csergét	2
---	----	--	---

¹⁾ de tentoriis Cherge.

¹⁾ a csergesátrakból.

Item feria quarta post (<i>apr.</i> 19) Simoni de Sech ...	ij	Ugyancsak azutáni szerdán (<i>apr.</i> 19.) Szécsi Simonnak	2
Item eodem die Johanni Mi- reg et Georgis Sbudija ...	j	Ugyancsak azon napon Mireg Jánosnak és Sbudija György- nek	1
Item Botka et Vlricus habent super quibus salnitrium sic- carunt	ij	Ugyancsak Botkának és Ulrik- nak van ... .. melyeken salétromot szárí- tottak.	2

Anno etc XXX-o.

1430. évben.

Item tentoria Cherge domi- nica proxima post epipha- niarum domini (<i>jan.</i> 8.) sunt portata ad castrum ..	iiij	Ugyancsak vitettek csergesátrak a várhoz vízkereszt utáni va- sárnap (<i>jan.</i> 8.)	3
Item feria 3-ia post invocavit aportatum est tentorium domini regis de majoribus (kitörölve).	j	Invocavit vasárnap utáni ked- den (<i>febr.</i> 15.) a király úr na- gyobbik sátraiból elvitetett (kitörölve).	1

Anno etc XXXII-o.

1432.

Item magnificus dominus Georgius de Hederwar re- cepit unum tentorium a Pynsis (?) Mathias quando ante Tirnaviam exercitum habuimus.		Ugyancsak nagyságos Héder- váry György úr kapott egy sátort Pynsis (?) Mátyástól, mikor Nagyszombat előtt volt a hadunk.	
<i>Hátlapján:</i> Registrum de ten- toriis domini regis et de . . . . et bombardis.		<i>Hátlapján:</i> Jegyzék a király úr sátrairól . . . . . és az ágyúkról.	

Eredetiye 4-rétbe hajtott félv papíron, melyből a közbeeső levelek kihullottak és elvesztek, orsz. Levéltár Dl. osztály 25,933. sz. a.

Jegyzet. Hadtörténelmi tekintetben mindaz rendkívüli beccsel bír reánk nézve, a mi a XV. századbeli hadi felszerelésünkre vonatkozik. Különösen kevés az, a minek ebből emléke a Zsigmond király korából reánk maradt. Most bemutatott oklevelünk magának a királynak hadi sátrairól ad számot;

ugyanebben az ágyúk is föl voltak jegyezve, a mely része a jegyzéknek azonban, fájdalom, elveszett.

A sátrak nálunk általában nagy szerepet játszottak. A középkor elején még nem egy községünk lakossága tanyázik sátrak alatt; a Rákoson s egybeüttl országgyűlésre egybeüttl rendeink még a XV. században is sátrak alatt tanácskoztak, hadi táborozások alkalmával pedig egész a legújabb korig főszerepet vittek. Ismeretesekek voltak az egyrűdű, a négyrűdű, a kerek, a háromrűdű, a német, az udvaros és a török sátor. Különösen a török sátor az, mely ugyancsak a XV. század elejétől kezdve a XVIII. század közepéig leggyakrabban fordul elő leltárainkban. A kelet s általában úgy látszik a törökök voltak a hadi sátrak legügyesebb építői; az ő sátraik voltak egyszers-mind a legdíszesebbek is. A fürűd tetején rendszeren fényes rézgomb ragyogott, melyről a zászló lengett. Az egész rendszeren többféle, kék, zöld, vörös s fehér pamutvászonból készült s kívül-belől czifrán ki volt varrva, olykor belől atlaszszal is kibélelve.¹⁾

Hogy ezek mellett a magyar sátor szintén speciális s önálló szerkezetű volt, az adatokból szintén kétségtelennek látszik.²⁾

Zsigmond király mint tudjuk az 1429. és 1430-ik éveket csaknem teljesen Pozsonyban tölté. 1429. januárban Lengyelországba utazott, hol Ulászló királylyal és Vithold lithván nagyherczeggel Luczkban találkozott. Zsigmond itt szemrehányásokat tett szomszédjának, hogy nem támogatja a török ellen s másrészt, hogy a hussziták elleni háborúra segédül nyerhesse, Vithold nagyherczeget a lithvániai királyi czímmel kecségteté. Zsigmond e tárgyban Vitholddal azután is számos követséget váltott s már a koronázás napját is kítüzé, — mi miatt viszont Ulászló lengyel királylyal már-már háborúba keveredett, — mígnem Vitholdnak 1430 október havában történt halála az egész ügynek véget vetett.³⁾

Jegyzékünk mutatja, hogy a Vitholddal váltott követségek bizonyára kölcsönösen drága ajándékokat is vittek. Így látjuk, hogy egy selyemmel bélelt nagy sátort a király Witald herczegnek ajándékoz.

Luczkból Zsigmond 1429-ben egyenesen Pozsonyba ment, hol a husszi-

¹⁾ *Történelmi Tár.* 1886. I. 162. 186. — *Szilágyi Sándor*: *Tört. Tár.* 1878. 360. — *Thaly Kálmán*: *U. o.* 1886. I. 186—187. IV. 787. — *Koncz József*: *U. o.* 1887. II. 389. 390. — *A török sátort* részletesen leírva s rajzokkal is kísérve találjuk: Everhardo Guenero *Happelio* Schatzkammer, Hamburg. 1686. című művének 68-dik lapján. Leírja továbbá *Marsiqli Alajos* gróf Stato militare del imperio Ottomanno című művének II. k. 59. lapján. A török sátrak egyik legszebb példányát az 1886-iki történelmi kiállításon láthattuk Eszterházy Miklós hg. fraknói kincstárából. A történelmi kiállítás kalauza *Majláth Béla* 376. lap.

²⁾ *Dr. Beliczay Jónás*: *A magyar stílről.*

³⁾ *Dlugoss.* Lib. XI. 513. l.

ták követeivel értekezett, majd német birodalmi fővényszéket tartott, de meg köszvénye miatt különben sem igen tudott onnan kimozdulni.

Tudjuk különben, hogy innen 1430-ban márczius havában Nagyszombatba, a hussziták elleni táborozásra s innen július 2-án Bécsbe ment.

Jegyzékünk 1429 február 15-éről kelteződik, míg a király csak márczius hó 27-én van Pozsonyban.¹⁾ Valószínű tehát, hogy az egész nagy sátorkészlet már a király odaérkezése előtt vitetett talán Bécsből Pozsonyba. Nagybárá hadi sátraknak kellett ezeknek lenni, mit az a körülmény is bizonyít, hogy oly nagy számmal fordulnak elő, noha a király a pozsonyi várba szállván, arra ott szükség nem volt, hanem igenis a kísérletnek, a királyljal levő dandárnak volt arra szüksége, mely a vár alján táborozott, továbbá bizonyítja az is, hogy jegyzékünk szerint csapatvezéreinek rendel azokból a király adatni. Így Wezeli Frigyes herczegnek, Zólyomi Tamásnak, Szulay Pálnak, Szepesy Istvánnak, Héderváry Lőrincz főlovászmesternek a későbbi bának,²⁾ Kaplat Jánosnak, Orosz Jakabnak, Szécsi Simonnak, Mérey Jánosnak, Zbugyay Györgynek, Héderváry Györgynek, sőt még Rehnali János puskaművesnek és János hídkészítő mesternek is. Botka és Ulrik is kapnak egy-egy sátor, melynek vásznán előbb salétromot szárítottak volt, tehát nem a finomabbak közül valók lehettek. Végül ajándékba kap még egy sátrat a krevniczai bíró is s kettőt adnak a tatároknak, talán jelen volt török követeknek vagy foglyoknak.

Az ezen jegyzékben említett sátrak száma 61-et tesz, de sokkal több lehetett e jegyzékbe foglalva is, mert mint föntebb említők, az eredeti füzetkének közbe eső levelei elvesztek.

Legvégül még számot kell adnunk a *cserye*, *cherye* elnevezésről. Jegyzékünk azt mondja, hogy sátor, köznéven cherge. Azt kell tehát ez alatt értenünk, hogy a sátrat általában csergének is hívták. Szótáraink a csergét, szűrposztóból való lasznaknak, gubának, tatár köpenyegnek mondják.³⁾ A cserge elnevezés tehát a sátrak anyagára, szövetére vonatkozott s nem valamely különös sátorkészítési módot jelentett.

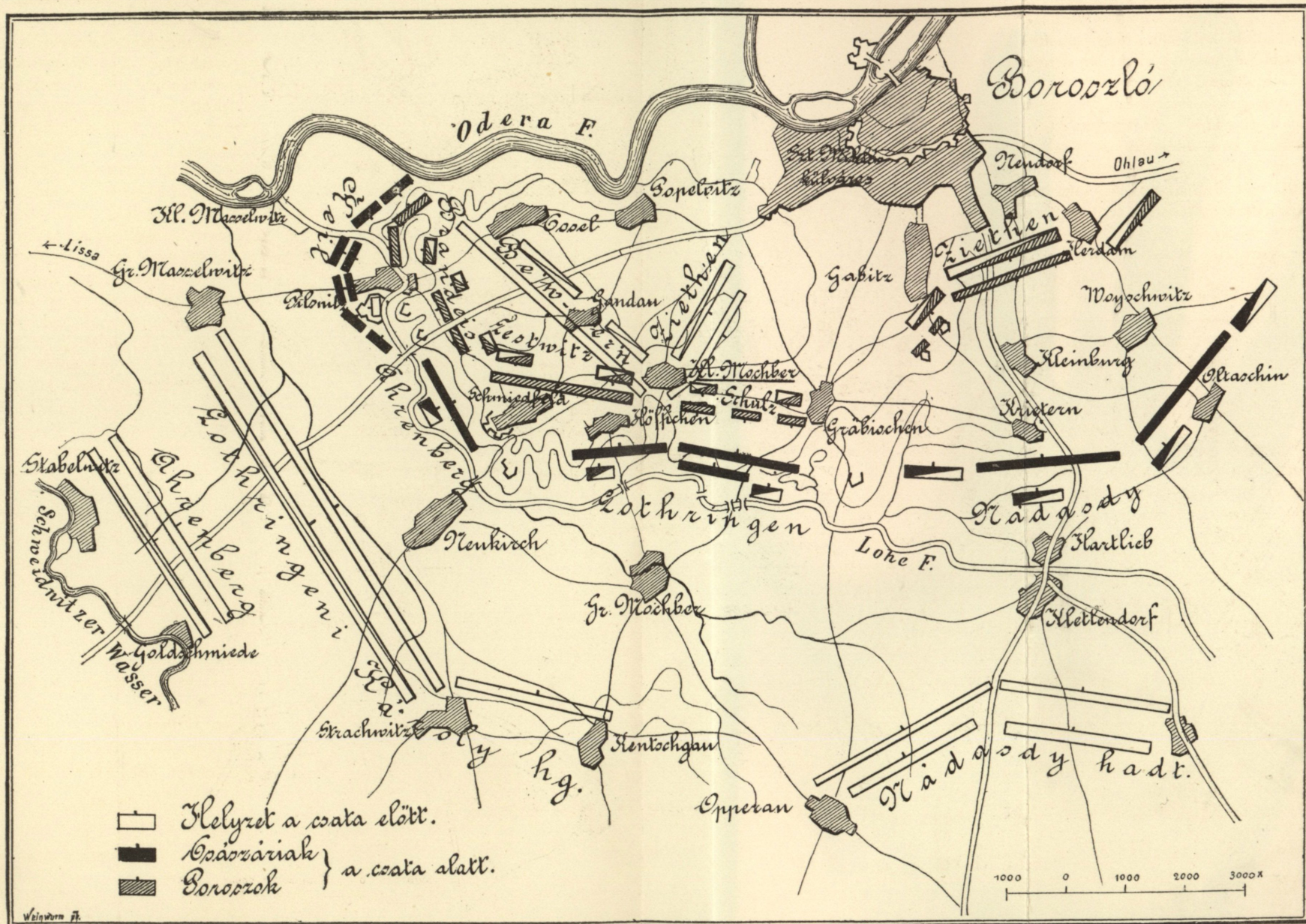
¹⁾ *Ráth Károly*: A magyar királyok hadjáratai, útazásai és tartózkodási helyei. Győr, 1861. 143. 144. l.

²⁾ *Nagy Iván*: Magyarország családai. 5. k. Pest, 1859. 77. l.

³⁾ *Páriz Pápai* Ferencz: Dictionarium. Szeben, 1767. 361. l. Ambr. *Calepini*: Dictionarium undecim lingvarum. Basiliæ. 1598. II. 606. lap.

Közli és jegyzetekkel kíséri

Dr. Szendrei János.

A BOROSZLÓI CSATA. 1757. NOVEMBER 22-ÉN.